

Børn

vejledning i biblioteksbetjening af børn

IFLA Guideline
fra Libraries for Children and Young Adults' Section

Børnebiblioteker – vigtigere end nogensinde for børn og familier verden over

IFLA
Postboks 95312
2509 CH den Haag
Nederland

BØFA
- Børnebibliotekareernes Faggruppe
Lindevangs Allé 2
2000 Frederiksberg

Indledning

Bibliotekernes rolle i samfundet bliver defineret på ny i disse år. Informationssamfundet har nemlig for alvor sat bibliotekerne på samfundets dagsorden og de er i allerhøjeste grad med til at nydefinere begrebet information og bibliotek. Verdenssamfundet er i kraftig udvikling økonomisk, kulturelt og kommunikationsmæssigt.

Denne vejledning er af overordnet generel karakter, skabt som redskab til udvikling af biblioteker verden over, for biblioteker af enhver størrelse og på et hvilket som helst økonomisk og fagligt udviklingstrin. De er udviklet i IFLAs børnebiblioteks-sektion i perioden 2000 til 2003.

De udbygger IFLAs og UNESCOs folkebiblioteksmanifest fra 2001 og børnebiblioteks-sektionens egen "Biblioteker for Unge" fra 1990'erne - begge kan findes på www.bf.dk og www.dbf.dk.

Introduktion

Biblioteker har aldrig tidligere haft større betydning for børn og familier verden over. Samfundet har brug for, at børn har adgang til viden og kulturel mangfoldighed, livslang læring og læseudvikling. Gode børnebiblioteker har en væsentlig rolle her og giver børnene mulighed for at være en del af samfundet og give deres helt eget bidrag. Børnebibliotekerne skal være på højde med et samfund i udvikling og bidrage med oplysning, kultur og underholdning for alle børn. Børnene skal kende deres lokale bibliotek og kunne orientere sig i det, lige som de skal kunne orientere sig i biblioteker i almindelighed.

Vejledningens formål

Formålet med denne vejledning er at bistå biblioteker verden over med at udvikle biblioteksbetjening på højt niveau.

Vejledningens målgruppe

Målgrupperne for denne vejledning er bibliotekarer, ledere og beslutningstagere, studerende og lærere på bibliotekariske grund- og videreuddannelser.

Første del

Målsætning

”At der er folkebiblioteker gør det muligt for børnene at opleve glæden ved at læse og mærke hvad viden og oplevelse betyder. Børn og forældre skal møde biblioteket og lære at bruge det, lige som de skal lære sig at udnytte trykt og digitalt materiale.

Folkebibliotekerne har et særligt ansvar for læseindlæring og for at fremme brugen af bøger og andre medier. Biblioteket skal tilbyde særlige børnearrangementer, så som historiefortælling og aktiviteter som hænger sammen med bibliotekets materialetilbud.

Når børnene starter tidligt med at bruge biblioteket, er der større sandsynlighed for, at de forbliver biblioteksbenyttere på længere sigt.

I flerkulturelle områder skal der være adgang til bøger og medier på børnenes modersmål.”

Fra: The Public Library Service – IFLA / UNESCO
Guidelines for development, 2001.

Anden del

Børns behov

FN's konvention om barnets rettigheder fastslår med stor vægt, at alle børn har ret til at udvikle deres fulde potentiale, ret til fri og lige adgang til information, til materialer og arrangementer, uden hensyntagen til

- alder
- race
- køn
- religiøs, national eller kulturel baggrund
- sprog
- social status
- personlige forudsætninger og medfødte evner

Barndom er lokal, ikke global, om end omstændighederne skabes globalt.

Målgrupper

De grupper, børnebibliotekerne henvender sig til, er:

- spædbørn
- førskolebørn
- skolebørn op til 13 år
- grupper med særlige behov, handicappede, syge, udsatte
- forældre og andre familiemedlemmer
- omsorgspersonale
- voksne, som arbejder med børn, bøger og medier.

Mål

- At understøtte børns ret til
 1. information
 2. at opøve evnen til funktionel læsning, evnen til at aflæse visuelle og elektroniske medier
 3. kulturel udvikling
 4. livslang læring
 5. kreative fritidsaktiviteter
- fri og åben adgang til al viden og alle medier
- et bredt udbud af aktiviteter for børn, forældre og omsorgspersonale
- at familierne bliver integreret i samfundet
- at styrke børn og forsvare deres frihed og sikkerhed
- at tilskynde børn til at blive tillidsfulde og kompetente mennesker
- at kæmpe for fred i verden.

Økonomi

Børn er en værdifuld "investering".

Børnebibliotekerne skal have penge nok til at bevare og udbygge deres gode tilbud til publikum.

Almindelige budgetter kan suppleres ved ekstern finansiering

- fra staten til særlige programmer og nye initiativer
- fra kulturfonde til musik, dans, drama, kunst, historie og arrangementer af etnisk karakter
- fra forlag til forfatter- eller illustratørbesøg og publikationer
- fra sponsorer i det lokale erhvervsliv eller frivillig medvirken af organisationer
- private organisationer
- fonde og legater

Materialer

Børnebiblioteker skal bestå af et udvalg af materialer tilpasset det enkelte barns behov. Alle typer af materialer, lige fra trykt materiale (bøger, tidsskrifter, tegneserier, foldere), til elektroniske medier, spil og legetøj, computere og internetadgang.

Materialevalg

Ved udvikling af biblioteker og service skal man gå efter

- kvalitet
- alderssvarende tilbud
- aktualitet og præcision
- en afspejling af forskellige værdier og holdninger
- en afspejling af virkeområdets kulturelle spændvidde
- at introducere børn til verdenssamfundet

Lokaler

Børnebiblioteket skal med sine lokaler henvende sig til børn i alle aldre og være åbent, indbydende, udfordrende og sikkert.

Det ideelle er, at børnebiblioteksarbejdet kan udfolde sig i egne lokaler, som adskiller sig fra det øvrige bibliotek, for eksempel ved særlig møblering, udsmykning og farvevalg.

Børnebiblioteket er et offentligt tilgængeligt sted, hvor børn kan møde hinanden, fysisk eller på internettet.

Tilbud

Børnebibliotekets tilbud skal være lige så seriøst og behandles præcist som tilbud til voksne.

Børnebibliotekerne møder børnenes behov for information, kultur og underholdning ved:

- udlån fra et bredt sammensat materialetilbud
- information og reference
- hjælp til at vælge
- at lære dem at bruge biblioteket og finde viden
- at lave læsefremmende aktiviteter
- kreative aktiviteter og historiefortælling
- at uddanne forældre og omsorgspersoner
- at servicere omsorgspersoner, pædagoger, lærere og skolebibliotekarere
- at samarbejde med lokale organisationer og institutioner

Netværk

Det er både godt og nødvendigt at samarbejde med andre organisationer og institutioner i lokalområdet.

- Børnebiblioteket skal afsøge lokalsamfundet for at finde dets behov for information og kultur og give sit bidrag. På den måde opstår der ikke konkurrence, men samarbejde, alt sammen til glæde og gavn for børnene.
- Skolen er en vigtig samarbejdspartner. Skolebiblioteket understøtter børnenes uddannelse, børnebiblioteket understøtter børnenes individuelle udvikling og uddannelse og forsyner med fritidslæsning.
- Sundhedscentre, daginstitutioner, dagpleje og lignende er helt nødvendige og velkomne samarbejdspartnere, ikke mindst med hensyn til læsefremmeprojekter, både for børn, forældre og fagfolk .

PR

Et positivt image for børnebiblioteket er af allerstørste betydning, når man tager kampen om børnenes tid og opmærksomhed i betragtning.

Læselyst og læseevne er nødvendige i dagens samfund og bibliotekerne skal understøtte på alle mulige måder.

Personale

Effektive og professionelt drevne børnebiblioteker kræver et uddannet og engageret personale.

Der er brug for:

- ildhu
- gode anlæg for kommunikation, teamwork og problemløsning
- gode evner for at arbejde i netværk og at samarbejde
- initiativ, fleksibilitet, omstillingsparathed
- viden om behovsanalyser, planlægning, ledelse og evaluering af service og tilbud
- iver efter at lære nyt og udvikle faget.

Der er brug for at personalet interesserer sig for

- børnepsykologi og udviklingspsykologi
- teorier om læseudvikling og læsefremme
- børnelitteratur og beslægtede medier
- kunstneriske og kulturelle begivenheder.

Ledelse og evaluering

Det er vigtigt at det personale, som står i spidsen for børnebiblioteket deltager i bibliotekets overordnede planlægning med det formål at sikre børnebiblioteksarbejdet en plads i bibliotekets overordnede og langsigtede planlægning.

Pålidelig dokumentation af aktiviteterne er grundlaget for evaluering og fremskridt.

- der skal udarbejdes dokumentation af økonomi, personale, service, udlån, aktiviteter m.v. med henblik på at tilvejebringe planlægningsgrundlag, udvise ansvarlighed og træffe beslutninger på et oplyst grundlag.
- foretage målinger af personalets optræden på grundlag af fastlagte kompetencer.

Tredje del

Giv et bidrag!

- Komiteen for sektionen for børne- og ungdomsbiblioteksarbejde anmoder om læsernes hjælp
- Bliv medlem af Section 10, Library Service to Children and Young Adults og læg dit biblioteks bidrag til "best practices" på sektionens del af IFLAs hjemmeside.
- Henvend dig venligst til sektionens formand eller informations-koordinator om bidrag.

Yderligere information

Denne folder er skrevet af IFLAs komite for sektionen for børne- og ungdomsbiblioteksarbejde og færdiggjort december 2003.

Bliv medlem af sektionen hvis du har interesse for IFLAs arbejde.

Se sektionens del af IFLAs hjemmeside, <http://www.ifla.org> En papir-version af denne vejledning kan bestilles hos informations-koordinatoren.

Vejldningen er skrevet på grundlag af en række udkast, udarbejdet af kolleger i og uden for sektionen og sammenstillet af en redaktionsgruppe. Disse tekster findes som baggrundsmateriale på <http://www.ifla.org/VII/s10/index.htm>

Den danske oversættelse er skrevet af sektionens danske medlem, Lars Aagaard, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, laa@dcbib.dk.

Layoutet stammer fra folkebiblioteket Medvescak i Zagreb, Kroatien.